

ΕΝΑ ΑΓΕΡΑΣΤΟ ΕΡΓΟ

Θέατρο «Πάρκ» (Θίασος Μανωλίδου-Παππά-Δενδραμῆ): Γρ.
Ξενοπούλου, «Φωτεινή Σάντρη», δράμα σὲ τρεῖς πράξεις

Πῆγα νὰ δῶ τὴ «Φωτεινὴ Σάντρη» μὲ πολλὴ ἀνησυχία. Φοβόμουνα μὴν τὴ δῶ γερασμένη, καὶ εἶναι πάντα θλιβερό, ἀκόμα καὶ γιὰ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ μας, νὰ διαπιστώνουμε ἔξαφνα ὅτι ἓνα ἔργο ποὺ πολὺ θαυμάσαμε, ποὺ πολὺ ἀγαπήσαμε, μὲ τὸ ὅποιο ἔχει συνδεθεῖ κάτι ἀπὸ τὴν ψυχὴ μας, ἔπαψε ν' ἀνταποκρίνεται στὶς ἀξιώσεις μας, ἔχει φορτωθεῖ μὲ ρυτίδες. Εὐτυχῶς ἡ «Φωτεινὴ Σάντρη» ἔχει ἐντελῶς ὑπερνικήσει τὴ δοκιμασία τοῦ χρόνου. Παρουσιάστηκε φέτος, τριάντα πέντε χρόνια μετὰ τὴν πρώτη της ἐμφάνιση, μὲ ἀναλλοίωτη τὴ χάρη καὶ τὴ δροσιὰ της. Δὲν εἶναι πολλὰ τὰ ἔργα ποὺ μποροῦν νὰ καυχηθοῦν γιὰ τὴν ἀντοχὴ αὐτῇ.

Βέβαια, ἡ βάση τῆς πλοκῆς, ἡ ἰδέα ποὺ ἔχει ἡ Φωτεινὴ Σάντρη ὅτι εἶναι θανάσιμο ἀμάρτημα ν' ἀγαπήσει καὶ νὰ παντρευτεῖ τὸν πρῶτο ξάδερφό της, δὲν εἶναι πιά καθόλου σύγχρονη. Ἐνα σημερινὸ κορίτσι δὲ θὰ κατέστρεφε τὴν εὐτυχία του γιὰ χάρη αὐτῆς τῆς πλάνης. Ὁ κ. Ξενοπούλος ὁμοῦς κατόρθωσε ἡ αἰτία γιὰ τὴν ὁποία ἀπομακρύνει ἡ Φωτεινὴ τὸν

ἀγαπημένο της νὰ μὴν ἀποκτήσει σχεδὸν κανένα βάρος, ὅλη ἡ προσοχὴ καὶ τὸ ἐνδιαφέρον νὰ συγκεντρώνεται γύρω ἀπὸ τὴν ἀτομικότητα τῆς Φωτεινῆς, ποὺ παρουσιάζεται τόσο πλαστικὴ καὶ τόσο ζωντανὴ καὶ τόσο ψυχολογημένη, ὥστε ἔστω κι ἂν δὲ συμμεριζόμαστε τίς ἀντιλήψεις της, τίς νιώθουμε, γιὰτὶ αἰσθανόμαστε τὴν πίστη της σ' αὐτές. Ἐνα σημερινὸ κορίτσι δὲ θὰ θυσιάζε τὴν ἀγάπη της γιὰ τὸν ἴδιο λόγο ποὺ τὴ θυσίασε ἡ Φωτεινὴ, μέσα ὅμως σὲ μιὰν ἀγάπη μποροῦν πάντα νὰ εἰσχωρήσουν παρεξηγήσεις καὶ σφαλερές γνώμες, ποὺ εἶναι πιθανὸν ἄδικα νὰ τὴν καταδικάσουν. Αὐτὸ καταλαβαίνουμε κύρια, καὶ συμπάσχουμε καὶ συγκινούμαστε ἀπόλυτα μὲ τὸ δράμα τῆς Φωτεινῆς. Παράλληλα, μᾶς γοητεύουν ἡ ἄρτια ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ συνόλου, ὁ ζωνρότατος διάλογος, ὁ ἐξαίρετος τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο συνδυάζει ὁ κ. Ξενόπουλος τὸ φαῖδρὸ μὲ τὸ δραματικὸ στοιχεῖο, καὶ τὸ ἀνεξάντλητο κέφι τῆς Φωτεινῆς μὲ τὸ ρομαντισμὸ ποὺ κρύβει στὰ βάθη τῆς ψυχῆς της (ὁ ρομαντισμὸς αὐτὸς δὲν ὑπογραμμίζεται καθόλου, ἀναπηδᾷ αὐθόρμητα μόνον ἀπὸ τίς πράξεις της), ἡ ἐπιδεξιότητα μὲ τὴν ὁποία ἐπιτυγχάνει τὸ πολὺ τραγικὸ τέλος νὰ μὴ φαίνεται καθόλου δυσαρμονικὸ καὶ παράχορδο μὲ τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς εὐθυμίας ποὺ κυριαρχοῦσε στὴν ἀρχή, ἡ ἀναγλυφικότητα ὅλων τῶν προσώπων. Πάντα θεωροῦσα τὴ «Φωτεινὴ Σάντρη» ἕνα ἔργο πολὺ ξεχωριστό· σήμερα, ποὺ διαπίστωσα ὅτι ὅστερ' ἀπὸ 35 χρόνια διατηρεῖ ἀνέπαφη τὴ νεότητά της, δὲ διστάζω καθόλου νὰ τὴ χαρακτηρίσω ἕνα μικρὸ (καὶ λέω μικρὸ, μόνο καὶ μόνο γιὰτὶ τὸ περιεχόμενό της δὲν εἶναι πολὺ πλούσιο) ἀριστοῦργημα.

Δὲν μπορῶ νὰ κάνω συγκρίσεις μὲ τὴν πρώτη παράσταση, γιὰτὶ δὲν τὴ θυμᾶμαι καθόλου, καὶ εἶναι μάλιστα πιθανὸ καὶ νὰ μὴν τὴν εἶδα. Ὅταν πρωτοπαίχτηκε ἡ «Φωτεινὴ» ἤμουν παιδί, καὶ κεῖνὴ τὴν ἐποχὴ τὰ παιδιὰ δὲν πήγαιναν στὸ θέατρο ὅταν τὸ ἔργο εἶχε μιὰ ὑπόθεση, ἔστω κι ἐντελῶς ἀθώα, ἐρωτικὴ. (Ἡ ἄλλοτινὴ αὐτὴ ἀντίληψη τῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδιῶν ἦταν

βέβαια υπερβολικά στενοκέφαλη, δὲν ξέρω όμως μήπως ἦταν πιὸ ωφέλιμη ἀπὸ τὴ σημερινή ἀντίληψη, ποὺ θεωρεῖ ὅτι τὰ παιδιὰ μποροῦν καὶ πρέπει νὰ παρακολουθοῦν ἀνεξέλεγκτα τὸ κάθε θεατρικὸ καὶ προπάντων κινηματογραφικὸ θέαμα. Στὴν παράσταση τοῦ «Ὁ Ἄνθρωπος, τὸ Κτῆνος καὶ ἡ Ἀρετὴ», καθότανε πλάι μου, συνοδευμένο ἀπὸ τοὺς γονεῖς του, ἓνα ἀγοράκι 9-10 χρονῶν. Σ' ἀπειρες σκηνὲς διερωτήθηκα τί νόημα εἶχε ἡ παρουσία αὐτοῦ τοῦ παιδιοῦ· δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ καταλάβει τίποτα ἀπὸ τὸ ἔργο, ν' ἀντλήσει ἀπ' αὐτὸ τίποτ' ἄλλο παρὰ μερικὲς ἀπορίες, καὶ καθὼς δὲν ἦταν σὲ θέση νὰ τὸ παρακολουθήσει, ἀναγκαστικὰ θὰ αἰσθανότανε, ὅπως τὸ ἔδειχνε ἄλλωστε, πλήξη καὶ δυσφορία· ἡ πλήξη αὐτὴ εἶναι ἐνδεχόμενο νὰ ἐνστάλαζε μέσα του μιὰν ἐπιζήμια ἀντιπάθεια γιὰ τὸ Θέατρο καὶ γενικὰ γιὰ τὴν Τέχνη.)

Ὅπωςδὴποτε, ἡ φετινὴ παράσταση τῆς «Φωτεινῆς Σάντρη», ὅσο ἐξαρτᾶται τουλάχιστον ἀπὸ τοὺς πρωταγωνιστὲς τῆς, μὲ ικανοποίησε ἀνεπιφύλαχτα. Ἡ Κα Μανωλίδου καὶ οἱ κ.κ. Παππᾶς καὶ Δενδραμῆς, τώρα ποὺ ἀποφάσισαν νὰ ὑπηρετήσουν τὴν Τέχνη κι ὄχι τὸ βεντετισμό, φανέρωσαν ὅλες τους τίς πλούσιες ικανότητες. Ἡ Κα Μανωλίδου εἶχε, στὶς πρῶτες σκηνὲς ὅπου κυριαρχεῖ ἡ εὐθυμία, ἓνα μεταδοτικώτατο μπρίο, ὑποταγμένο πάντα στὶς ἀξιώσεις τῆς Τέχνης, διέχυσε ἀπ' ὅλο τῆς τὸ εἶναι ἀφθονὴ χάρη, δροσιὰ καὶ νεότητα, καὶ μεταπήδησε στὶς τραγικὲς νότες ἐντελῶς ἀβίαστα καὶ ἀρμονικὰ. Ὁ κλαυσιγελὸς τῆς στὸ τέλος ἦταν μιὰ ὑπέροχη δημιουργία. Καὶ οἱ κ.κ. Δενδραμῆς καὶ Παππᾶς ἐπαιζαν τὸ μέρος τους αἰσθητικώτατα, μὲ ἀπειρὴ κατανόηση καὶ ἐμπνευση· οὔτε στιγμή δὲν ἐγίνε αἰσθητὸ ὅτι οἱ ρόλοι δὲ ζύγιζαν ἀκριβῶς τὰ ἴδια δράμια. Τὸ κοινὸ κατάλαβε μόνον ὅτι ἐβλεπε ἐπιτέλους, γιὰ πρώτη φορὰ φέτος στὸ θέατρο «Πάρκ», ὄχι μόνον μιὰν ἀριστὴ ἡθοποιία, ἀλλὰ μαζὶ κι ἓνα ἔργο, ἓνα σύνολο καλλιτεχνικό. Κι ὁ κ. Παρασκευᾶς καὶ οἱ κυρίες Μηλιάδου καὶ Ραυτοπούλου κράτησαν πολὺ εὐπρόσωπα καὶ πολὺ εὐσυνείδητα τὸ

μέρος τους. Ὑστέρησαν μόνον ὁ κ. Λάμπρου, ποὺ ἦταν πολὺ βαρὺς, καὶ ἡ Κα Κρ. Παππᾶ, ποὺ εἶχε σὲ ὄλες τὶς κινήσεις της, καὶ προπάντων στοὺς τονισμοὺς τῆς φωνῆς της, μιὰ πολὺ αἰσθητὴ ἔλλειψη παλμοῦ καὶ συχνὰ καὶ μιὰν ἐνοχλητικὴ ἐπιτήδευση.

Ἡ σκηνογραφία τοῦ κ. Κλώνη πρόβαλλε μὲ πολὺ γοῦστο τὸ ἀρχοντικὸ ζακυνθινὸ σαλόνι ποὺ πλαισιώνει τὸ ἔργο. Ἐχὼ μόνον νὰ παρατηρήσω ὅτι, γιὰ τὴν ἀντίληψή μου, θὰ ἔπρεπε οἱ ἐνδυμασίες τῶν ἡθοποιῶν νὰ μὴν εἶναι σύγχρονες, νὰ ἀνασταίνουν, ὅπως καὶ τὸ ἔργο, τὴν ἐποχὴ τοῦ 1900. Ἡ «Φωτεινὴ Σάντρη» ἔχει μέσα της, τὸ ἐπαναλαμβάνω, ἄπειρα καθολικὰ ἀνθρώπινα στοιχεῖα, ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἐμποδίζει ὅτι ἀνήκει σὲ μιὰν ὀρισμένη ἐποχὴ· ξεπερνᾷ τὴν ἐποχὴ της, ἀλλὰ δὲν εἶναι καὶ μετέωρη· ἡ πρόληψή της γιὰ τὸ ἱερόσυλο τῆς ἀγάπης μεταξὺ δυὸ πρωτοξάδερφων γίνεται πολὺ περισσότερο νοητὴ ὅταν τοποθετηθεῖ στὴν ἐποχὴ της παρ' ὅταν μεταφερθεῖ στὸ σύγχρονο κόσμο. Τὸ καθολικὸ στοιχεῖο ἀναδείχεται πολὺ περισσότερο ὅταν, ἀφοῦ περιοριστεῖ σὲ χρόνο καὶ σὲ τόπο, ἐπεκταθεῖ μόνον του, παρὰ ὅταν ἀμέσως ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἀποκοποῦν οἱ ρίζες του. Οἱ σύγχρονες ἐνδυμασίες ἀδίκησαν, ἀντὶ νὰ ὑπηρετήσουν, τὴ «Φωτεινὴ Σάντρη».

* * *